

Nagyszénás 4.-7.októbra 1944

Pitvaroš 2.októbra 1944

NAGYSZÉNÁS - „POCHOD SMRTI“

Michal Kožuch, 2019

Nagyszénás je malá obec v juhovýchodnej časti Maďarska. Pre Pitvarošanov sa vyslovením jej názvu hneď zmení výraz tváre, zväznie. Aj po rokoch sú pocity pamätníkov silné. Spomienky sa derú na povrch, mnohé sú už zabudnuté ale na Nagyszénás nikdy! Udalosť vyrezala hlbokú ranu do duší Pitvarošanov a jazva ešte stále bolí. Prečo je táto spomienka na Nagyszénás aj po mnohých rokoch stále taká silná? Aký osud čakal Pitvarošanov a prečo oni? Komu čo urobili? Celá dedina bola v daždi a blate hnaná po poľných cestách. Bolo cieľom fašistov evakuovať dedinu pred frontom, alebo plánovaná likvidácia slovenskej obce? Príchod frontu 40 km „pochod smrti“ zastavil. Práve táto udalosť bola jednou z hlavných dôvodov prečo sa väčšina Pitvarošanov prihlásila na presídlenie.

2. októbra 1944 na Pitvaroš vybuchovali, aby pred blížiacim frontom opustili Pitvarošania do jedného dedinu. Bolo to na rozkaz hlavného veliteľa maďarskej armády, údajne pre spoluprácu s nepriateľskými jednotkami. Obyvatelia Pitvaróša sa do troch hodín museli vysťahovať zo svojich domovov. Mohli si so sebou vziať, čo uniesli na tri dni. Za asistencie poľných žandárov sa zhromaždili na pasienku na konci dediny (svinský ňomáš) a dali sa na pochod. Aby nepobúrili obyvateľov susedných dedín, hnali ich ako stádo po poľných cestách. Tí, čo mali vozy, išli na vozoch, iní vedľa bicyklov, na ktorých si viezli batožinu. Boli takí, ktorí išli s fúrikmi, kde mali svoje batôžky. Husté blato sa im lepilo na kolesá. Chorí a starí sa viezli na vozoch. Žandári im pritom nadávali do panslávov a vlastizradcov. Cez žiadnu dedinu nesmeli prechádzať, aby nevznikla panika. Všade platil zákaz schovávať Pitvarošanov. Cieľom tejto úmornej cesty mal byť Nagyszénás, kde sa malo rozhodnúť o ich ďalšom osude. Na Nagyszénási Pitvarošanov rozmiestnili na veľkom majeri. Vo veľkých senníkoch a šopách sa uložili na kamenných dlažbách. Tu sa čakalo na ďalšie rozkazy. 6. októbra 1944 Rusi oslobodili Pitvaroš a 7. októbra dosiahla červená armáda Nagyszénás. Zachránení Pitvarošania sa postupne vracali po hradskej ceste domov. Dedinu našli rozkradnutú, statok pobehoval po uliciach. „*Stráživo bolo, čo sa v todi s nami stálo. A prečo?*“ pýtali a pýtajú sa dodnes Pitvarošania (Zdroj : Pitvaroš a Pitvarošania (2007), mapový podklad: maps.google.com).